

## VEDÂY

müslüman devletlerle ilişki kuran Osmanlı Devleti başta Nijerya'daki Bornu olmak üzere bugünkü Nijer'de Kavâr ve Âyir, Çad'daki Vedây, Bagirmi ve Sudan'daki Dârfûr sultanlıkları ile irtibatını geliştirdi. Bilhassa 1835'te Senûsiyye hareketini barındıran Trablusgarp'ın yeniden Osmanlı merkezî idaresine bağlanmasının ardından Osmanlı-Vedây münasebetleri büyük gelişme gösterdi. Zira Senûsîler'le birlikte sömürgeci devletlerin istilâlarına karşı direneceği tahmin edilen Vedây ile ilişkiler büyük önem taşıyordu. 1898'de Senûsî şeyhinin önde gelen temsilcisi Muhammed es-Sünnî'nin buraya gönderilmesi de büyük rol oynadı. Ayrıca Trablusgarp vilâyetinin güney sınırında bulunan Fizan sancağındaki mutasarrıflığın ya Gât kasabasına taşınması veya orada da yeni bir mutasarrıflık kurulması istendi. Kısa bir süre için bu teşebbüs gerçekleştirildi. Daha da önemlisi Vedây ile irtibatın en kolay olduğu, Senûsîler'in kontrolündeki Bingazi'den Çad gölüne giden güzergâhın geçtiği Kufra kaza haline getirilerek bir kaymakam tayin edildi. XIX. yüzyılın sonlarında Osmanlı Devleti, Vedây'daki gelişmeleri yakından takip ediyordu. 1893'te Bingazi mutasarrıfı Ferik Hacı Reşid Paşa, Vedây Sultanı Yûsuf b. Ali'ye elçi ve çeşitli hediyeler gönderdi; Yûsuf da ona kıymetli hediyelerle karşılık verdi. Aynı şekilde tahta yeni oturan Vedây sultanlarına mektup ve hediyeler yollanıyordu. Son Vedây sultanı Muhammed Dâvûd Murra'nın, ülkesini korumak için Osmanlı Devleti'nin himayesini istemesi iki taraf arasındaki ilişkilerin ulaştığı noktayı göstermesi bakımından önemlidir. Artık Vedây, Osmanlı Devleti'nin idaresi altındaki ülkelerden biri sayılmaktaydı. Osmanlı Devleti'nin bölgedeki som hamlesi, bilindiği kadarıyla 1911 yılı Temmuz ayında Fizan sancağından Yüzbaşı Rifkî Bey kumandasındaki 150 kişilik bir müfrezeyi Çad'a göndermesi olmuştur. Kuzeydeki Tibesti dağları aşılıp Borku kazası fiilen kurulduktan sonra Vedây'a yakın bir bölge olan Ayn Kelek'te yeni bir kaza teşkili için gerekli adımlar atıldıysa da 1911 yılı Eylül ayında İtalyanlar Trablusgarp'a saldırınca Yüzbaşı Rifkî Bey emrindeki askerlerden sadece otuz kadarını Adanalı Mehmed Ağa'ya teslim edip geri döndü. Bu birlik, bölgede 1913 yılına kadar yerlilerle beraber Fransızlar'a karşı mücadele vermişti.

1870'lerde 2 milyon civarında tahmin edilen Vedây'ın nüfusu 1912'de 700.000'e, beş yıl sonra 300.000'e kadar düştü. Yöre halkı sömürgeciler tarafından pamuk üretimine yönlendirildi. Bu dönemde müs-

lûman gençler genellikle sömürge okullarına alınmadı. Sadece önde gelen müslüman ailelerin çocuklarının çok azı bu okullara kabul ediliyordu. Bu arada müslümanların Kur'an eğitimi almalarına izin verildi. Arap ülkelerine gidebilenler dışında gençler özellikle cahil bırakıldı. Elli yıllık sömürgecilik döneminde nüfusun sadece % 2'si eğitim alabilirdi. Vedâylı gençler II. Dünya Savaşı'nda cephelere sürüldü. Fransızlar 1935'te Vedây bölgesinin idaresini Vedây-Abbâsî hânedanının liderlerine teslim ettiler. Bu uygulama bağımsızlık döneminde de devam ettirilmektedir. Bu göreve 1901 yılında ölen Sultan İbrâhim b. Ali'nin oğlu Muhammed Urâda'yı geçirdiler. Muhammed Urâda'nın 1946'da ölümünün ardından yerini Ali Süleyk aldı. Ali Süleyk, Çad'ın bağımsızlığını kazandığı 1960'ta tahtından olduysa da 1970'te yeniden tahta çıktı. 1978'de ölümü üzerine yerine oğlu İbrâhim Urâda geçti. 2004 yılında ölen İbrâhim'den sonra yerine tahta oturan Muhammed İbrâhim halen Vedây'da Abbâsî hânedanını temsil etmektedir. Böylece kuruluşundan bugüne kadar Vedây'da toplam yirmi beş hânedan mensubu tahta çıkmış bulunmaktadır.

## BİBLİYOGRAFYA :

BA, A.AMD, nr. 65/62; BA, DH.MKT, nr. 417/7, 2279/124; BA, BEO, nr. 3628/ 272038, 3639/ 272922, 3731/279780, 3888/ 291543; BA, İrade-Hariciye, nr. 9390; BA, İrade-Hususi, nr. 1317; BA, Y.A.HÜS, nr. 325/28, 402/ 39; BA, Y.PRK.ÜM, nr. 35/88; BA, Y.PRK.EŞA, nr. 34/ 29; J. Cabot – Ch. Bouquet, *le Tchad*, Paris 1973, s. 7, 32-33, 37-38; J. Cuoq, *Les musulmans en Afrique*, Paris 1975, s. 275-303; Abdurrahman Ömer el-Mâhî, *Teşâd mine'l-isti'mâr ile'l-istiklâl*, Kahire 1982, s.18-21; Issa Hassan Khayar, *Tchad: Regards sur les élites ouaddaïennes*, Paris 1984, tür.yer.; "Ouaddai", *Lieux et peuples d'Afrique: Mémoire d'un continent*, Paris 1987, s. 184; Mahmûd Şâkir, *Teşâd*, Beyrut 1408/ 1988, s. 40-41; Abdurrahman Çaycı, *Büyük Sahara'da Türk-Fransız Rekabeti (1858-1911)*, Ankara 1995, s. 106-107, 128, 166-170; J.-L. Triaud, *La légende noire de la Sanûsiyya: Une conférie musulmane saharienne sous le regard français (1840-1930)*, Paris 1995, I-II, tür. yer.; Y. Hakan Erdem, *Osmanlıda Köleliğin Sonu: 1800-1909*, İstanbul 2004, tür.yer.; Müsevitzâde Derviş Paşa, "Osmanlı İmparatorluğu Tarihine Ait Vesikalar", *İstanbul*, yeni seri, I/1012, İstanbul 1948, s. 391-419; Ahmet Kavas, "Büyük Sahara'da Gat Kazasının Kurulması ve Osmanlı-Tevank Münasebetleri", *İslâm Araştırmaları Dergisi*, sy. 3, İstanbul 1999, s. 171-196; a.m.f., "Osmanlı-Tibû Münasebetleri: Büyük Sahrâ'da Reşâde (Çad) ve Kavâr (Nijer) Kazalarının Kurulması", a.e., sy. 4 (2000), s. 69-104; J. L. Spaulding, "Wadâi", *El²* (Fr.), XI, 11-12; H. Bell, "Wadâi", a.e., XI, 13-14.



AHMET KAVAS

## VEDDÂN GAZVESİ

( غزوة ودان )

Hız. Peygamber'in  
Kureyş müşriklerine karşı düzenlediği,  
Ebvâ Gazvesi diye de bilinen

ilk gazve  
(2/623)

(bk. EBVÂ).

## VEDÎA

( الوديعة )

Bir kimseye  
koruması için bırakılan malı  
ve bu hukukî işlemi  
ifade eden fıkıh terimi.

Sözlükte "bırakmak, terketmek" anlamındaki vd'a kökünden türeyen vedîa fıkıhta bir kimseye koruması için bir malın bırakılmasını ve bu şekilde bırakılan malı ifade eder. Fıkıh literatüründe kelimenin ikinci anlamda kullanımı daha yaygındır. Vedîa, fıkıhın muâmelât bölümünde güvene dayalı olarak cereyan eden emanet akidleri sıralaması içinde ayrı bir akid türü olarak ele alınmıştır. Bir malın başkasına emanet edilmesi işlemine idâ', akde konu olan şeye vedîa veya el-mâlû'l-mûda', akdin taraflarından vedîayı verene müdi' / müstevdi', malı kabul edene mûda' / müstevda', bazan da vedi' denir. Kur'an-ı Kerim'de ve hadislerde "vd'a" kökünden türeyen kelimeler sözlük anlamıyla sıkça geçmekte, terim anlamında vedîaya dair önemli ilkelere genelde emanet kavramı çerçevesinde temas edilmektedir. Fıkıhta da vedîa hukuken çok geniş anlam ifade eden emanet türlerinin bir çeşidi olup iki kavram arasında umum-husus ilişkisi bulunmakta, vedîa özel hükümleri olan sınırlı bir emanet akdi özelliği taşımaktadır. Bundan dolayı Mecelle'de vedîa lukata ve âriyet akdine dair hükümlerle birlikte "Kitâbü'l-Emânât" başlığı altında ele alınmıştır (md. 762-832).

**Vedîanın Şartları ve Hükümü.** Vedîa diğer akidlerde olduğu gibi akid yapma ehliyetine sahip tarafların birbirine uygun karşılıklı irade beyanı ile kurulur. Hanefîler akdin kurucu unsurunu sadece sîga (icap ve kabul) olarak görürken fakihlerin çoğunluğu müdi' ve mûda' ile akde konu edilen malı da (vedîa) akdin unsurlarından sayar. Vedîa konusu malın belirli, dinen mubah ve teslim edilebilir bir özellik taşıması gerekir. İslâm hukukunda gerek tanım bakımından gerekse özellikleri yönünden vedîadan mal diye söz edilmiştir.

İslâm hukukçularının çoğunluğu bu hususta taşınır-taşınmaz ayırımı yapmazken Mâlikî hukukçularından İbn Arafe, ancak taşınır malların vedîa konusu olabileceğini ileri sürmüştür. İki taraflı rızaya dayanan bir akid olan vedîa şekle tâbi değildir.

Vedîa akdi bir çeşit vekâlet hükmünde ise de mutlak vekâletin aksine malda tasarrufta bulunmadan sadece onu korumaya yöneliktir, bu sebeple vekâletin özel bir şekli sayılır. Vedîa iki taraf için de bağlayıcı olmayan (gayri lâzım) akidlerdendir, dolayısıyla müdi' malı dilediği zaman geri isteyebilir, müda' da geri vermekle yükümlüdür. Ayrıca müdi' akid yapıldığı halde malını teslim etmeme hakkına, müda' da dileğinde akdi feshedip malı iade hakkına sahiptir; zira vedîa müda' açısından bir teberru akdi niteliğindedir ve müda' akdi sürdürmeye zorlanamaz. Vedîanın teberru niteliğinde oluşunun bir başka sonucu da ücretin akdin tabii unsurları arasında yer almamasıdır. Bununla beraber akid sırasında böyle bir şartın koşulması veya bu konuda bir örf bulunması halinde malı emanet alan kimseye ücret isteme hakkı tanınır.

Vedîa akdinin başlıca hukukî sonucu (hükmü) vedîanın müdain elinde emanet oluşu, müdain bu malı koruma ve istendiğinde geri verme yükümlülüğüdür. Müdain temel görevi olan vedîayı koruma yükümlülüğü malı teslim almasıyla başlar. Vedîanın korunmasında örf ve teamül en belirleyici unsur kabul edilmiş ve müdain vedîayı kendi malı gibi koruması esası getirilmiştir (Mecelle, md. 780). Vedîa olan bir hayvanın yavrusu, sütü, yünü gibi malın bizzat kendisinden kaynaklanan artma ve gelirler asıl mal sahibine aittir (a.g.e., md. 798); bunların da emaneten vedîanın aslı gibi korunması gerekir. Müdi', malını tevdi ederken korumayı mutlak şekilde müdain kendi takdir ve tedbirine bırakabileceği gibi korumanın şekli, mahiyeti, zamanı ve yeri hakkında bazı şartlar da ileri sürebilir. Ancak müdain bunlara uymakla zorunlu tutulması için bu şartların korumayı gerçekleştirmede bir anlam ifade etmesi ve uygulanabilir olması gerekir (a.g.e., md. 784). Müdi' tarafından vedîanın saklanacağı yer konusunda özel bir şart ileri sürülmedikçe müda' malı örfteki uygulama çerçevesinde saklamakla yükümlüdür. "Hırz-ı misli" denilen bu muhafaza yeri, kişinin kendi malını koymakla zayı etmiş olmayacağı veya malların genelde saklandığı yerdir (a.g.e., md. 781-782). Bu yerin emsaline uygunluğu konusundaki ölçü yine örf ve teamüldür.

Vedîayı muhafaza hususunda müdain bir diğer yükümlülüğü de vedîanın ekonomik değerini kaybetmemesine yönelik tedbirler almasıdır. Bu tedbirler vedîanın cinsine ve niteliğine göre farklılık gösterir. Klasik kaynaklarda vedîa olarak bırakılan hayvanın sulanıp yemlenmesi, yünün güve için ilâçlanması, mekanik aletin yağlanması örnekleri verilir. Bu konuda müdiin ayrıca bir istekte bulunması gerekmez; zira ne tür bir koruma işleminin uygulanacağını belirlemede örf ve teamül yeterlidir. Hanefiler dışındaki mezhepler bu görüştedir. Hanefiler ise vedîanın bakım yükümlülüğünün akidle doğmayacağını söyler ve bunun için müdiin ayrıca talepte bulunmasını gerekli görürler. Vedîanın bakımı için yapılan bütün harcamaların müdi' tarafından karşılanması gerekir; bu konuda İslâm hukukçuları görüş birliği içindedir. Masrafların mal sahibi tarafından ödenmemesi halinde müdain alacağına karşılık vedîayı hapsedme hakkı vardır. Ancak müdain bu hakkı kullanabilmesi mal sahibinin böyle bir borcu inkâr etmesi veya ödememekte direnmesi şartına bağlıdır. Müdi' borcunu kabul eder ve meşrû bir sebepten dolayı ödemede gecikeceğini yahut zor durumda bulunduğunu ifade ederse müda' bu hakkı kullanamaz. Öte yandan müdi', tevdi ettiği şeyin zarar verici olduğunu bildiği halde bunu söylemez ve müda' da bir zarara uğrarsa müdi' onu tazminle yükümlüdür.

Vedîada Tasarruf. Vedîayı elinde bulduran kimse mal sahibinden izin almadan vedîada satış, kiralama, ödünç ve rehin verme gibi bir tasarruf hakkı yoktur, bu hususta İslâm hukukçuları aynı görüştedir. Eğer akid sırasında veya sonrasında müdi' vedîayı satma, kiralama, ödünç verme, bağışlama gibi konularda müdaa yetki vermişse akdin vedîa niteliği kalır, işlem vekâlet akdine dönüşür ve vekâlet hükümleri uygulanır. Modern hukukta "usulsüz vedîa" denilen ve günümüz İslâm hukukçuları tarafından bankacılık işlemlerinde geçerliliği ve uygulama alanı tartışılan vedîa türünde ise müdain tevdi edilen malı kullanmasına izin verilmesi ve bunun sonucunda müdain malı aynen değil aynı vasıf ve miktarda mislen iade etmesi söz konusudur. Usulsüz vedîanın en öncelikli ve önemli şartı akde konu edilen malın misli olmasıdır. Misli eşyanın en bilineni de nakit olduğundan usulsüz vedîanın esas konusunu nakit teşkil eder. Usulsüz vedîa akdi için normal vedîa akidindeki şartlar aynen geçerlidir. Fakat normal vedîanın aksine usulsüz vedîada müda'

mutlak tazminle yükümlü tutulmuştur. Bir kısım Mâlikî hukukçuları, ödeme gücü bulunan müdain misli mal olan vedîayı harcıyıp borçlanmasını câiz görmüştür. Buna göre nakit para tayinle muayyen hale gelen bir şey olmadığı ve müda' da malı aynı miktarda iade edeceği için müdiin zarar görmesi söz konusu değildir. Misli maldan yararlanmak ise duvarın gölgesinden istifade etmek gibidir. Para dışındaki diğer misli eşya için de aynı hüküm geçerlidir. Vedîa konusunda önemli olan husus, güven unsurunun zedelenmemesi ve emanet verilen malın sahibine sâlimen iade edilmesidir. Usulsüz vedîanın konusunu misli mal teşkil ettiğinden aynı değer ve miktarda malın iadesi onun sâlimen iadesi demektir. Uygulamada normal vedîadan önemli farklılıklar taşıyan usulsüz vedîanın klasik terminolojide gerçek vedîa olarak nitelendirilmediği ve genelde karz akdi kapsamında görüldüğü, bununla beraber günümüzde yapılan yorumlar çerçevesinde usulsüz vedîa terimine en yakın ifadenin istisnai vedîa tabiri olduğu söylenebilir.

Vedîanın Tazmini. Vedîa müdain elinde emanet hükmündedir. Bunun için de müdain taaddî veya kusuru dışında telef ve zayı olması halinde tazmini gerekmez (a.g.e., md. 777). "Emanetlerin mazmun olmaması" hükmü bunu ifade eder (a.g.e., md. 768). Vedîanın müdain taaddî yahut kusuru neticesinde telef olması veya zarar görmesi durumunda tazmininin gerektiğinde İslâm hukukçuları müttefiktir (a.g.e., md. 787). Vedîada sahibinin rıza göstermeyeceği bir tasarrufta bulunması taaddî sayılmıştır (a.g.e., md. 779). Ancak bu taaddî ve kusurun müdain emanet vasfını nasıl etkileyeceği fakihler arasında tartışmalıdır. Hanefî ve Mâlikî hukukçularına göre vedîada taaddî veya kusur sayılabilecek bir davranışta bulunan müda', mala zarar gelmeden bu ihlâlden vazgeçer ve önceki meşrû duruma dönerse tazmin yükümlülüğü altına girmez. Şâfiî ve Hanbelîler ile İmam Züfer'e göre ise müda' vedîa akdinin gereklerine aykırı davranmakla tazmin sorumluluğunu yüklenmiştir. Taaddî veya kusuru giderip tekrar aynı korumayı sürdürse de tazminden kurtulamaz; çünkü müda' bu hareketiyle güvenilirliğini kaybetmiş ve vedîa akdi hükmen ortadan kalkmıştır. Artık müda' malı hemen sahibine iade etmediği takdirde gâsıp hükmündedir ve tesadüfi kazalardan bile sorumlu tutulup mutlak tazminle yükümlü tutulur. Vedîanın izinsiz kullanılması, mal sahibinin rıza-

## VEDİA

si dışında başka bir malla karıştırılması, bir başkasına verilmesi, vedianın nakli ve yolculuğa giderken birlikte götürülmesi, başkasına tevdi, müdain vedıayı inkârı, vedıayı korumada ihmal gösterilmesi, vedıa için gerekli bakımın yapılmaması, vedıanın sahibine iade edilmemesi gibi güvden unsuru ihlâl eden davranışlar vedıanın tazminini gerektiren başlıca sebeplerdir.

Vedıa akdinin gereklerine uygun davranılmayan müda' gâsıp sayılır. Tazmin için değer biçmeye ölçü olacak vakti belirleme işi gasba konu teşkil eden malın tazmin vaktiyle yakından ilgilidir. Bu hususta İslâm hukukçuları mislî veya kıyemî mala göre farklı görüşler ileri sürmüştür. **a)** Emsali piyasada satılmaz duruma gelen mislî mal kıymeti üzerinden tazmin edilir. Ebû Hanîfe, böyle bir mala kıymet takdirinde mahkemenin tazmine karar verdiği tarihin ölçü alınması gerektiği görüşündedir. Çünkü malın kıymetini ödeme sorumluluğu müdain zimmetine ancak mahkeme kararıyla geçer. İmam Muhammed'e göre ise malın mislinin ödenbilmesi bu tarihte imkânsızlaştığından piyasadan kalktığı zamanki kıymeti esas alınmalıdır. Ebû Yûsuf da bu konuda müdain tazmine yol açtığı zamanı ölçü almıştır. Hanefî hukukunda Ebû Yûsuf'un görüşü tercih edilmiş, *Mecelle*'nin 803. maddesi buna göre düzenlenmiştir. Mâlikî hukukçuları da aynı görüştedir. Şâfiîler'e göre tazmin kusurunun işlendiği vakitle o beldede söz konusu mislî malın piyasadan çekilmesine kadarki süre içindeki en düşük fiyat ödemede esas alınır. Eğer telef sırasında mal piyasada bulunmuyorsa sahih görüşe göre tazmin kusurunun işlenmesiyle telef arasındaki en yüksek kıymete itibar edilir. Hanbelîler ise misli bulunmayan malın piyasadan kalktığı zamanki değeri üzerinden tazmin edileceğini söylemiştir; zira onlara göre mislî mal kişinin zimmetine kıyemî olarak bu zamanda geçmiştir. **b)** Tazmini gereken vedıa kıyemî mal ise Hanefîler ve Mâlikîler tazmin sebebinin vuku bulunduğu vakitteki değerinin ödenmesi gerektiği görüşündedir. Şâfiîler, tazmini gerektiren ihlâlin yapıldığı günle malın telef olması arasında geçen süre içinde en düşük kıymetin ödenmesi gerektiğini savunurken Hanbelîler ödeme anına kadarki en yüksek fiyatın tazmine esas alınacağını ileri sürmüştür.

**Akdin Sona Ermesi.** Vedıa akdi karşılıklı rıza ile veya tek taraflı fesihle sona erer. Ayrıca taraflardan birinin ölümü veya akid ehliyetini kaybetmesi, vedıanın mülkiye-

tinin başkasına intikali gibi sebepler de vedıa akdini sonlandırır. Şâfiî ve Hanbelî hukukçuları müdain tazmini gerektiren kusurlu davranışı ile vedıa akdini bozacağını söylerken Hanefî ve Mâlikî hukukçuları bu durumda akdin sona ermeyeceği, sadece müdain bu davranışıyla tazminle yükümlü tutulacağı görüşündedir. Vedıa sözleşmesinin sona ermesiyle müdain elindeki vedıa, akidsiz meydana gelen emanet niteliği kazanmış olur, dolayısıyla sahibine veya vârislerine iadesi gerekir. Aksi takdirde müdain vedıaya gelecek zararın tazmin borcu doğar. Bütün İslâm hukukçularına göre müdain istemesi halinde vedıanın iade edilmesi zorunludur. Çünkü müdain malını talep etmesiyle akid bozulmuş ve malını geri alma hakkı doğmuştur. Müda' meşrû bir mazereti yokken iadede gecikirse tazminle yükümlü tutulur. Öte yandan müda', elde olmayan sebeplerle ve mâkul bir mazerete binaen iadeyi geciktirmesinden dolayı meydana gelen zarardan sorumlu tutulamaz. Meselâ vedıanın müdain elinden gasp yoluyla alınması veya müsadere edilmesi meşrû bir özür sayılır. Vedıa kural olarak müdain kendisine iade edilmelidir. Müdain vefatı halinde vârislerine iade edilir; ancak tereke borcu batık ise mahkeme izni olmadan vârislere teslim edilmez (*a.g.e.*, md. 802). Bunun yanı sıra vekil veya elçi gibi müdii temsil yetkisi bulunanlara yapılan iade de geçerlidir. Fakat vedıayı bizzat mal sahibi veya onun hukukî temsilcisi teslim alsın bile bunlar malı kabzetme ehliyetine sahip değilse iade geçersiz sayılır. Vedıanın iade edileceği yer akdin yapıldığı ve malın teslim alındığı yerdir (*a.g.e.*, md. 797). Ancak taraflar akid sırasında başka bir yerde anlaşabilirler. İade için vedıanın naklinde nakil masrafları müdie aittir. Müda', vedıaya yaptığı harcamalar yahut vedıanın yol açtığı zararlardan dolayı vedıa sahibinden alacaklı duruma gelebilir. Müdi' borcunu kabul ettiği takdirde ödemeyi geciktirse de müdain alacağına karşılık vedıayı takas yoluyla sahiplenmesi veya alacağını bu vedıadan tahsil etmesi İslâm hukukçuları tarafından câiz görülmemiştir.

**BİBLİYOGRAFYA :**

Şâfiî, *el-Üm* (nşr. Rif'at Fevzi Abdülmuttalib), Mansûre 1422/2001, V, 290-295; VIII, 263-265; Sahnûn, *el-Müdevvene*, VI, 144-161; İbn Hazm, *el-Muhalâ*, VIII, 276-278; Şîrâzi, *el-Mühezzeb*, I, 358-362; Serahsî, *el-Mebsût*, XI, 108-133; Kâsânî, *Bedâ'î*, VI, 207-214; Burhâneddin el-Mergî-nânî, *el-Hidâye*, Kahire 1400/1980, III, 215-219; İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid*, Kahire 1401/1981, II, 310-312; Muvaffakuddin İbn Kudâme, *el-Mugni* (nşr. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türki - Abdülfettâh M. el-Hulv), Kahire 1406/1986,

IX, 256-280; Abdullah b. Mahmûd el-Mevsilî, *el-İhtiyâr li-ta'li'l-Muhtâr* (nşr. Mahmûd Ebbû Dâkika), Kahire 1395/1975, III, 25-28; Beyzâvî, *el-Ğayetü'l-kuşvâ* (nşr. Ali Muhyiddin el-Karadâğî), Kahire 1982, II, 711-714; Osman b. Ali ez-Zeylâi, *Tebyinü'l-hakâ'ik*, Bulak 1315, V, 76; Ahmed b. Muhammed el-Feyyûmî, *el-Mişbâhu'l-münir*, Bulak 1324/1906, II, 812-813; İbn Receb, *el-Kavâ'id*, Mekke 1999, tür.yer.; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-ka-dir*, VIII, 484-497; İbn Nuceym, *el-Bahrü'r-râ'ik*, Beyrut, ts. (Dârü'l-ma'rife), VII, 273-279; Şîrbîni, *Mugni'l-muhtâc*, III, 79-92; Buhûti, *Keşşâfû'l-kınâ*, IV, 166-184; Ahmed b. Guneym en-Nefrâvî, *el-Fevâkihü'd-devânî*, Beyrut 1415, II, 169-172; İbn Âbidîn, *Reddû'l-muhtâr* (Kahire), V, 662-676; *Mecelle*, md. 762-832; Vehbe ez-Zühaylî, *Nazariyyetü'd-dâmân*, Dimaşk 1402/1982, s. 140; Abdurrahman b. Abdullah et-Tüveycîrî, *el-Ved'â fi's-şer'ati'l-İslâmiyye* (yüksek lisans tezi, 1402), Câmîatü'l-İmâm Muhammed b. Süüd el-İslâmiyye el-Ma'hedü'l-âli li'l-kazâ; Abdullah Özcan, *'Akdü'l-idâ' fi'l-fikhi'l-İslâmî ve mekânâtühü fi 'âlemi'l-mâl ve'l-iktisâd* (yüksek lisans tezi, 1403/1983), Câmîatü' Ümmi'l-kurâ Külliyyetü's-şer'ia, tür.yer.; Nezih Hammâd, *'Akdü'l-ved'â fi's-şer'ati'l-İslâmiyye*, Dimaşk 1414/1993; Mustafa Yıldırım, *İslâm Borçlar Hukukunda Vedıa*, İzmir 2005; Zahit İmre, "Usulsüz Vedıa Akdi", *İÜ Hukuk Fakültesi Mecmuası*, X/1-2, İstanbul 1944, s. 188-228; Nurettin Gürsel, "Usulsüz Tевdi", *Adalet Dergisi*, sy. 1, Ankara 1950, s. 77-92; "Ved'â", *Mu.F.*, XLIII, 5-88; Hamza Aktan, "Emanet", *DİA*, XI, 83-84.



MUSTAFA YILDIRIM

**VEDÛD**

( الوُدود )

Allah'ın isimlerinden  
(esmâ-i hüsnâ) biri.

Sözlükte "sevmek, muhabbet etmek" anlamındaki **vüdd** kökünden türemiş mübalağa bildiren bir sıfat olan **vedûd** "çok seven, çok sevilen" demektir. Esmâ-i hüsnâdan biri olarak "sâlih kullarını çok seven ve onlar tarafından çok sevilen" mânasına gelir. Râgıb el-İsfahânî vüdd ile "temenni" arasında anlam ilişkisi bulunduğunu söyler, çünkü her sevilen şeyin gerçekleşmesi istendiği gibi her temenni edilen şey de sevilir (*el-Müfredât*, "vdd" md.). Ebû'l-Bekâ'nın "insan tabiatının lezzet veren her şeye eğilimi" diye mânalandırdığı ve çeşitli derecelere ayırdığı "hubb"ün saf ve temiz olanına vüdd demiş, bunun temenni ile ilişkisi bulunduğunu belirtmiştir.

Kur'an-ı Kerim'de vedûd ismi esmâ-i hüsnâdan olan rahîm ve gafûr isimleriyle birlikte iki âyette geçmektedir (Hûd 11/90; el-Burûc 85/14). Ayrıca vüdd kavramı fiilî sıfatların kuruluşunda Allah'a nisbet edilmektedir (M. F. Abdülbâkî, *el-Mu'cem*, "vdd" md.). Bu âyetlerin birinde Cenâb-ı Hak'ın iman edip sâlih amel işleyenler